

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

THE DEFINITION AND PURPOSE OF CRIMINAL PROSECUTION

Патрелюк Д.А., к.ю.н., директор
Адвокатське бюро Дмитра Патрелюка

Стаття присвячена дослідженню окремих питань, пов'язаних з визначенням поняття та призначення кримінального переслідування з урахуванням норм кримінального процесуального законодавства та особливостей обвинувальної діяльності. Акцентовано увагу на тому, що зміст кримінального переслідування має охоплювати не лише процесуальну діяльність, пов'язану з обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, але й включати процесуальну діяльність сторони обвинувачення щодо встановлення події кримінального правопорушення і причетності особи до його вчинення. Розглянуто практику Європейського суду з прав людини щодо широкого тлумачення ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Встановлено, що конвенційні норми кримінального переслідування пов'язують з діяльністю з викриття особи, під час якої може застосовуватися примус та обмежуватися права і свободи людини. Такий підхід підкреслює пріоритетність захисту прав і свобод людини під час здійснення кримінального переслідування. Констатовано, що діяльність сторони обвинувачення з викриття особи та встановлення її причетності до кримінального правопорушення в контексті існування загальнодозвільного та спеціальнодозвільного типів правового регулювання, може бути прямо не регламентованою нормами кримінального процесуального закону за умови відсутності ризиків обмеження прав, свобод і законних інтересів людини. З'ясовано, що суб'єкти сторони обвинувачення можуть здійснювати кримінальне переслідування особи як при наявності, так і за відсутності у останньої процесуального статусу у кримінальному провадженні. Наголошено на тому, що призначенням кримінального переслідування є законне та правомірне доведення причетності особи до кримінального правопорушення, маючи на меті справедливе притягнення такої особи до кримінальної відповідальності.

Ключові слова: кримінальне провадження; кримінальне переслідування; права людини; правомірність; тип правового регулювання; кримінальне процесуальне законодавство; процесуальний статус.

The article is devoted to the study of certain issues related to the definition of the concept and purpose of criminal prosecution, taking into account the provisions of criminal procedure legislation and the specifics of prosecution. The author emphasizes that the content of criminal prosecution should cover not only the procedural activities related to accusing a person of committing a criminal offense, but also include the procedural activities of the prosecution to establish the event of a criminal offense and the person's involvement in its commission. The author analyzes the case law of the European Court of Human Rights on the broad interpretation of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The author establishes that the conventional norms associate criminal prosecution with activities aimed at exposing a person, during which coercion may be used and human rights and freedoms may be restricted. This approach emphasizes the priority of protecting human rights and freedoms in the course of criminal prosecution. It is stated that the prosecution's activities aimed at exposing a person and establishing his/her involvement in a criminal offense in the context of the existence of general permissive and special permissive types of legal regulation may not be directly regulated by the provisions of the criminal procedure law, provided that there is no risk of restriction of human rights, freedoms and legitimate interests. It is established that the prosecution may prosecute a person both with and without the latter having a procedural status in criminal proceedings. The author emphasizes that the purpose of criminal prosecution is to legally and lawfully prove a person's involvement in a criminal offense with the aim of fairly bringing such a person to criminal liability.

Key words: criminal proceedings; criminal prosecution; human rights; lawfulness; type of legal regulation; criminal procedure legislation; procedural status.

Постановка проблеми. Незважаючи на широке застосування поняття кримінального переслідування в теорії та практиці кримінального процесу, підходи до визначення його змісту залишаються доволі розрізненими. Разом з тим відсутність чіткого унормування інституту кримінального переслідування у вітчизняному законодавстві не дозволяє повною мірою використовувати процесуальні засоби доказування, створюючи значні перепони на шляху до належної реалізації завдань кримінального провадження. Зазначене небезпідставно призводить до правової невизначеності та неоднозначного тлумачення норм кримінального процесуального закону. Це може негативно вплинути не лише на ефективність здійснення стороною обвинувачення діяльності з викриття особи та встановлення її причетності до вчиненого кримінального правопорушення, але й на стан дотримання прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального судочинства.

Отже, недосконалість розуміння правової природи інституту кримінального переслідування обумовлює актуальність здійснення подальших наукових пошуків з теми, визначеної у заголовку до цієї статті.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження окремих питань, пов'язаних з визначенням поняття та призначення кримінального переслідування. Досягнення поставленої мети передбачає вивчення доктринальних положень про діяльність сторони обвинувачення, спрямованої на викриття та встановлення причетності особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінальне переслідування як один із основних напрямів кримінальної процесуальної діяльності донині залишається предметом активних дискусій багатьох процесуалістів, таких як В. Я. Горбачевський, В. С. Зеленецький, А. А. Коваль, Г. К. Кожевніков, В. П. Корж, Л. М. Лобойко, Т. О. Лоскутов, Г. В. Остафійчук, А. І. Палюх, М. А. Погорельський, Д. М. Цехан та інших. Разом з тим, системні напрацювання з визначення підстав нормативного закріплення інституту кримінального переслідування повною мірою не вирішують проблеми розуміння його змісту, викликаючи неоднозначне уявлення про призначення цієї кримінальної процесуальної функції, здійснюваної стороною обвинувачення під час встановлення причетності особи до вчиненого кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Не вдаючись до ґрунтовного розгляду основних положень ґносеології (теорії пізнання), справедливою вбачається думка Т. О. Лоскутова, що кримінальне переслідування головним чином є пізнавальною діяльністю, спрямованою на встановлення причинно-наслідкового зв'язку між подією кримінального правопорушення і особою, яка його вчинила [1, с. 56]. Тобто побудова оптимальної моделі кримінального переслідування вбачається більш складною та відмінною від звичайного його розуміння як діяльності обвинувачення особи, яку наділено відповідним процесуальним статусом. Водночас кримінальне переслідування безумовно залишається тим універсальним інструментом криміналь-

ного судочинства, якому відведено вагомий роль захисту публічних і приватних інтересів, і покликано сприяти повному, швидкому та неупередженому розслідуванню кримінальних правопорушень.

Однак сучасні наукові напрацювання свідчать про наявний плюралізм думок у питаннях визначення правової природи кримінального переслідування. У цьому контексті його нерідко ототожнюють з безпосереднім обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, фактично звужуючи зміст кримінальної процесуальної діяльності до персоналізованого обвинувачення особи, вже наділеної відповідним процесуальним статусом [2, с. 52]. На підтримку вузького тлумачення Д. М. Цехан й І. В. Гловюк вказують, що кримінальне переслідування здійснюється саме щодо конкретної особи, яка має статус підозрюваного (на стадії досудового розслідування) та обвинуваченого (на стадії судового провадження) [3, с. 341]. Крім того, в межах деяких доктринальних джерел обвинувачення визнається кримінальним переслідуванням через схожу спрямованість [4, с. 19]. Зокрема В. Остапеч стверджує, що досягти повного розуміння понять державного обвинувачення та кримінального переслідування неможливо без зіставлення обох понять між собою [5, с. 115]. Проте, на наш погляд, такий підхід до розуміння кримінального переслідування не позбавлений недоліків, адже не бере до уваги діяльність з викриття особи та перевірки її причетності до кримінального правопорушення до того, як їй буде повідомлено про підозру та визначено обвинуваченою у кримінальному провадженні.

Водночас інші науковці наділяють поняття кримінального переслідування більш широким змістом, що не обмежується виключно обвинувальною діяльністю. Надаючи тлумачення кримінального переслідування, Н. І. Щегель звертає увагу на неможливість повного виключення застосування заходів процесуального характеру щодо особи, яка викривається. Тому під кримінальним переслідуванням автор розглядає регламентовану кримінальним процесуальним законом діяльність спеціально уповноважених органів держави, покликану забезпечити невідворотність юридичної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення, шляхом порушення кримінальної справи, проведення затримання, застосування заходів кримінально-процесуального примусу, формулювання обвинувачення і підтримання державного обвинувачення [6, с. 7]. При цьому, як зауважують С. В. Слінько та С. Є. Кучерина, предмет і мета кримінального переслідування мають відповідати практичним положенням кримінального судочинства в цілому, відображаючи діяльність щодо встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення на підставі перевірки матеріалів, порушення кримінального провадження, збирання й оцінки доказів про обставини кримінального правопорушення, складання обвинувального висновку, надання кримінальної справи до суду, постанову вироку [7, с. 930]. Схожу думку висловлює В. Я. Горбачевський, що функція кримінального переслідування включає не тільки обвинувачення, але й здійснення кримінального розшуку, встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, державного обвинувачення, винесення постанови про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності [8, с. 56]. Зазначене свідчить, що зміст кримінального переслідування має враховувати не лише кримінальну процесуальну діяльність, пов'язану з обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, але й охоплювати процесуальну діяльність сторони обвинувачення щодо встановлення події кримінального правопорушення, обставин, що потребують доказування у кримінальному провадженні, зокрема й причетності особи до його вчинення та доведення її винуватості з метою справедливого притягнення до кримінальної відповідальності.

Окрім того, говорячи про момент початку кримінального переслідування, Т. О. Лоскутов наголошує, що прове-

дення першої процесуальної дії, пов'язаної із застосуванням процесуального примусу, який впливає на обмеження прав і свобод людини, варто розцінювати як початок діяльності з викриття особи у вчиненні злочину [9, с. 170]. При цьому не має значення чи наділено особу, що викривається, процесуальним статусом підозрюваного, обвинуваченого. Зауважимо, що така позиція цілком узгоджується з практикою Європейського Суду з прав людини у справах «Білий проти України» [10], «Меріт проти України» [11], «Рохліна проти Росії» [12] тощо. Зокрема при тлумаченні змісту ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод Європейський Суд з прав людини виходить з широкого розуміння, що початок обвинувачення конкретної особи у вчиненні нею кримінального правопорушення фактично включає всі процесуальні дії, що ініціюються державними органами, та які можуть вплинути на правове становище особи в кримінальному провадженні, незважаючи на наявність або відсутність у такої особи процесуального статусу. Це пов'язано з тим, що шляхом проведення процесуальних дій сторона обвинувачення як представник державної влади демонструє свою позицію щодо власного припущення про причетність конкретної особи до вчиненого кримінального правопорушення.

Тому попри широкий підхід до розуміння кримінального переслідування, здійснення останнього підтверджується не лише фактом внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань або повідомлення особи про підозру, але й проведенням щодо неї оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, заходів забезпечення кримінального провадження та інших процесуальних дій, спрямованих на отримання доказів причетності особи, що викривається, до кримінального правопорушення. В цьому плані наявність процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого не можна пов'язувати безпосередньо з кримінальним переслідуванням, оскільки на момент початку проведення перевірки повідомлення про кримінальне правопорушення, особа, яка, ймовірно, причетна до його вчинення, може бути взагалі не встановленою. Сторона обвинувачення, діючи в умовах невизначеності й обмеженості вихідних даних, буде своєю діяльністю із урахуванням презумпції про те, що у разі виявлення ознак кримінального правопорушення, обов'язково існує і особа, яка його вчинила. Проте така презумпція виступає у ролі припущення щодо невизначеного кола осіб, а, отже, зовсім не тотожна повідомленню про підозру. Навпаки, в таких випадках кримінальне переслідування здійснюється в умовах, коли обґрунтованих висновків про підозру чи обвинувачення конкретної особи не сформовано. В подальшому функція кримінального переслідування трансформується у державне обвинувачення у кримінальному процесі [1, с. 56]. Кримінальне переслідування на наступному етапі передбачає засвідчення певного ступеня встановленої причетності чи непричетності особи до вчинення кримінального правопорушення шляхом складання обвинувального акту [1, с. 118]. За такого підходу вбачається певна етапність кримінального переслідування, де викриття особи та перевірка причетності до кримінального правопорушення виступає як один із кроків пізнавальної діяльності сторони обвинувачення.

Разом з тим, незалежно від наявності у кримінальному провадженні підозрюваного, призначення кримінального переслідування як діяльності, що здійснюється стороною обвинувачення, не змінюється. Для перевірки особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення, використовуються ті ж самі процесуальні засоби, які зазвичай проводяться для викриття особи, вже залученої до кримінального процесу. Іншими словами, процесуальна діяльність, здійснювана за відсутності підозрюваного під час кримінального переслідування, за своїм змістом не відрізняється від діяльності у кримінальному провадженні,

після того як особи, причетній до вчинення кримінального правопорушення, буде повідомлено про підозру. Зрештою, завжди залишається ймовірність помилки щодо встановленої причетності особи до вчиненого кримінального правопорушення, що зумовлює необхідність викриття й інших осіб, ще не залучених до кримінального процесу. Також на практиці не є виключенням ситуації, коли в перебігу досудового розслідування одного і того ж кримінального правопорушення, вчиненого за співучасті, одну особу вже затримано і наділено процесуальним статусом підозрюваного, а іншу – навіть не встановлено.

Беручи до уваги, що при здійсненні кримінального переслідування виникає необхідність встановлення загального предмету доказування, сторона обвинувачення наділяється сукупністю певних пізнавальних процесуальних засобів, які використовуються відповідно до положень кримінального процесуального закону (ст. 91, ст. 93 КПК України). Але в контексті існування загальнодозвільного та спеціальнодозвільного типу правового регулювання, діяльність з викриття особи може бути прямо не регламентованою нормами кримінального процесуального закону. Відповідний вибір типу правового регулювання повинен залежати від можливого обмеження конституційних прав і свобод особи, що викривається [13, с. 11].

Загальнодозвільний тип правового регулювання дозволяє здійснювати діяльність щодо встановлення причетності особи до вчиненого кримінального правопорушення за допомогою використання засобів, які хоча прямо не заборонені нормами кримінального процесуального закону, але вбачаються правомірними внаслідок відсутності впливу на обмеження прав і свобод людини. Наприклад, на практиці виникають непоодинокі ситуації, коли до початку досудового розслідування заявник подає докази, що свідчать про вчинене кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, шляхом добровільного надання показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису [14, с. 93]. Зокрема у Постанові Верховного Суду від 30.04.2020 року (справа №640/19897/16-к) зазначено, що надання заявником дисків із записами відеофайлів, що вказують на причетність особи до вчиненого кримінального правопорушення, до моменту внесення відповідних відомостей до ЄРДР, вбачається правомірним, оскільки одержання стороною обвинувачення таким чином доказів не буде суперечити чи порушувати гарантовані Конституцією України права людини та встановлений кримінальним процесуальним законодавством порядок збирання доказів. Навпаки, добровільно надані диски Верховний Суд розцінив як додатки до письмового повідомлення, що в цілому слугувало підставою для початку досудового розслідування [15]. Варто зазначити, що чинний кримінальний процесуальний закон дійсно не містить вказівок на дії сторони обвинувачення у випадку добровільного подання доказів у такий спосіб (надання запису телефонних розмов, фото- та відеофайлів на DVD дисках тощо). Фактично зазначена процесуальна дія була унормована ст. 66 КПК України 1960 року, передбачивши можливість не лише збирання, але і подання доказів підозрюваним, обвинуваченим, його захисником, потерпілим, а також будь-якими громадянами, підприємствами, установами і організаціями [16]. Крім того, у Рішенні Конституційного Суду України від 20.10.2011 року (справа № 1-31/2011) наголошено, що фактичні дані про вчинення кримінального правопорушення чи підготовку до нього можуть бути одержані випадково, зафіксовані фізичними особами, які здійснювали власні (приватні) фото-, кіно-, відео-, звукозаписи, або відеокameraми спостереження, розташованими як у приміщеннях, так і ззовні [17]. Нині зазначена діяльність щодо отримання відомостей від заявника у разі подання показань технічних приладів та технічних засобів до початку

досудового розслідування, попри свою неврегульованість, не спричиняє порушення прав і свобод людини і не може обмежити їх, що відповідає загальнодозвільному типу правового регулювання.

Поруч з тим, спеціальнодозвільний тип правового регулювання передбачає, що процесуальна діяльність може здійснюватися тільки способами, прямо дозволеними кримінальним процесуальним законодавством. Але на відміну від загальнодозвільного типу, він сприяє суворому контролю за процесуальними діями сторони обвинувачення з метою зменшення ризиків порушення прав і свобод учасників кримінального провадження. Хоча у деяких випадках спеціальнодозвільний тип може створювати перепони при встановленні причетності особи до кримінального правопорушення. Яскравим прикладом слугує відсутність у кримінальному процесуальному законі положень щодо можливості проведення обшуку в державних установах. У Постанові Верховного Суду від 17.01.2023 року (справа № 648/1543/15-к) відображено позицію, що ст. 235 КПК України передбачає можливість отримання ухвали на обшук виключно житла чи іншого володіння особи, коли службовий кабінет не підпадає під цю категорію. На перший погляд, спираючись на спеціальнодозвільний тип правового регулювання, обшук державних установ взагалі заборонений. Однак Суд дійшов висновку, що службовий кабінет не може вважатися житлом або іншим володінням, доступ до якого визначає виключно його володілець, а тому без згоди володільца доступ до нього можна отримати за дозволом слідчого судді. Службове приміщення надається для виконання службових обов'язків і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватного життя [18]. У такому випадку, спеціальнодозвільний тип правового регулювання унеможливує ефективне здійснення кримінального переслідування, оскільки виникають суттєві перепони для збирання фактичних даних, що свідчать про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, поєднання обох типів правового регулювання забезпечує дієвий баланс між ефективністю кримінального переслідування та захистом прав людини, дозволяючи використовувати різні процесуальні інструменти в залежності від конкретної ситуації та можливості обмеження процесуальних прав особи, що перевіряються на причетність до вчинення кримінального правопорушення.

Іншим суттєвим критерієм, необхідним для визначення поняття кримінального переслідування є вирішення питання щодо допустимості отриманих доказів, що викривають конкретну особу у вчиненні нею кримінального правопорушення. Безумовно, кримінальний процесуальний закон містить положення щодо визнання доказів недопустимими у зв'язку з порушенням законного порядку їх отримання (ст. 86 КПК України). Водночас позиція щодо законності як головного критерію допустимості отриманих доказів вбачається застарілою, адже не всі допущені процесуальні порушення можуть спричинити або мати вплив на порушення прав і свобод людини [19, с. 50]. Застосування критерію «законності» створює обґрунтовані ризики, коли за наявності суто формальних порушень докази, що мають вагомe значення для викриття особи у вчиненні кримінального правопорушення та, як наслідок, її справедливого притягнення до кримінальної відповідальності, будуть визнані недопустимими. Зокрема судова практика свідчить, що за допущеного порушення закону під час порушення справи, провадження дізнання або досудового слідства, необхідно зважати наскільки істотним воно було та до ущемлення яких прав та інтересів учасників процесу воно призвело [20; 21]. Тому, на наш погляд, при визначенні допустимості доказів, отриманих в ході кримінального переслідування, доречно керуватися критерієм «правомірності», який передбачає оцінку істотності / неістотності допущених порушень. Від-

повідно, діяльність сторони обвинувачення, що спрямована на викриття особи та перевірку її причетності до вчиненого кримінального правопорушення буде визнаватися правомірною, якщо вона не призводить і не може призвести до істотного порушення конституційних прав й основоположних свобод людини.

Висновки. Кримінальне переслідування – регламентована та (або) незаборонена нормами кримінального процесуального законодавства, правомірна діяльність,

змістом якої є отримання доказової інформації з метою викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення, незалежно від наявності у такої особи процесуального статусу у кримінальному провадженні.

Призначенням кримінального переслідування є законне та правомірне доведення причетності певної особи до вчинення кримінального правопорушення з метою справедливого притягнення такої особи до кримінальної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лоскутов Т. О. Кримінальне переслідування, здійснюване слідчим: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2011. 164 с.
2. Лапкін А. В. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 52-57.
3. Цехан Д. М., Гловюк І. В. Оперативно-розшукова діяльність та кримінальне переслідування: проблеми співвідношення (функціональний аспект). *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. №4. С. 340-344.
4. Гловюк І. В. Деякі проблеми тлумачення категорії «обвинувачення» (нормативний аспект). *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 17-22.
5. Остапець В. Співвідношення понять державне обвинувачення та кримінальне переслідування у проєкті Кримінального процесуального кодексу України. *Вісник національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 114-119.
6. Щегель Н. І. Кримінальне переслідування: зміст та форма: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. 18 с.
7. Слинько С. В., Кучерина С. Є. Загальні положення кримінального переслідування у кримінальному процесі. *Форум права*. 2011. № 1. С. 926-931.
8. Горбачевський В. Я. Кримінальне переслідування як функція кримінального процесу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 46-59.
9. Лоскутов Т. О. Моменти початку та закінчення кримінального переслідування, здійснюваного слідчим ОВС. *Право і суспільство*. 2010. № 2. С. 168-173.
10. Case of Bilyu v. Ukraine, № 14475/03, 21/10/2010. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-214777%22> (дата звернення: 18.01.2023).
11. Case of Merit v. Ukraine, № 66561/01, 30/03/2004. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-61685%22> (дата звернення: 18.01.2023).
12. Case of Rokhlina v. Russia, № 54071/00, 07/04/2005. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-68734%22> (дата звернення: 18.01.2023).
13. Лоскутов Т. О. Предмет регулювання кримінального процесуального права: монографія. Київ: Юридичний світ, 2016. 416 с.
14. Тішин М. В. Забезпечення прокурором допустимості фактичних даних, зібраних за результатами проведення слідчих (розшукових) дій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 220 с.
15. Постанова Верховного Суду від 30.04.2020 р. Справа № 640/19897/16-к. Провадження № 51-6241км19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89034985> (дата звернення: 30.01.2023).
16. Кримінально-процесуальний кодекс України. Закон України від 28.12.1960 р. № 1001-05. Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки. 1960. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05> (дата звернення: 25.01.2023).
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України, від 20.10.2011 року. Справа № 1-31/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11> (дата звернення: 20.01.2023).
18. Барган С. С. Правомірність отримання доказів шляхом реалізації процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого. *Європейські Перспективи*. 2024. № 2. С. 48-53.
19. Постанова Верховного Суду від 17.01.2023 р. Справа № 648/1543/15-к. Провадження № 51-4767км21. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=108606087&red=100003091c632cb4d4f25c51b0b8fb66e3a027&d=5> (дата звернення: 03.02.2023).
20. Постанова Вінницького міського суду Вінницької області від 28.05.2020 р. Справа № 127/14738/13-к. Провадження № 1/127/1/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89584401> (дата звернення: 16.01.2023).
21. Постанова Кременчуцького районного суду Полтавської області від 12.09.2022 р. Справа № 537/2068/16-к. Провадження № 1/536/1/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106165247> (дата звернення: 28.01.2023).